

tekst: Justyna Szambelan

Kto zaszczepia w Krakowie zieleni?

Wszędobylskie pędy przyrody zawsze przebijają się przez beton cywilizacji. Ilustracją tego może być fakt, że to w Nowej Hucie, tradycyjnie kojarzonej z jej industrialnym dziedzictwem, działa jednostka, szerząca na terenie Krakowa świadomość ekologiczną. Mowa o aktywnie i dynamicznie rozwijającej się Pracowni Animacji Ekologicznej, działającej w ramach Ośrodka Kultury im. Cypriana Kamila Norwida. Powstała ona już w 1992 r. z inicjatywy pani Danuty Szymońskiej, Dyrektora Ośrodka, według której animacja ekologiczna jest integralną częścią animacji kulturalnej, a poszanowanie przyrody nieodłączną cechą prawdziwie kulturalnych społeczności.

Pracownia, przy pomocy całego wachlarza działań, dostarcza wiedzy o środowisku i uzmysławia wagę obecnej w mieście zieleni. Przyjmują one wielorakie formy i są popierane szeroką gamą środków uatrakcyjniających przekaz. Ośrodek Kultury pozwala korzystać ze swoich zbiorów, pracowni, biblioteki, sali kinowej, kontaktów z ekspertami. Wkładem animatorów jest zaś szeroka inwencja w zakresie organizowania wycieczek, turniejów, spotkań, imprez plenerowych. Wszystko to, aby trafić do jak największej rzeszy odbiorców, zarówno do osób, instytucji, jak i do władz miasta.

Do szkół

Główną zasługą Pracowni jest wyposażenie w bogatą i rzetelną wiedzę o kwestiach środowiska młodych ludzi, którzy w przyszłości mają tworzyć świadome, wyedukowane społeczeństwo. Przyszłych proekologicznych obywateli można odnaleźć we wszystkich krakowskich szkołach korzystających z oferty ośrodka. Co roku rozsyłane są bowiem zaproszenia do udziału w serii tematycznych prelekcji, zakończonych turniejem wiedzy z danej dziedziny. Wykłady prowadzą współpracujący specjaliści, m.in. z krakowskich uczelni, zwycięzcy turniejów jeżdżą zaś z kolegami na specjalnie dla nich zorganizowaną Wielką Majówkę. Jednocześnie Pracownia, często współpracując z kółkami naukowymi i wspierając ich działalność, przygotowuje nauczycieli i ich podopiecznych do obchodów międzynarodowego Dnia

Ziemi 22 kwietnia. Jest on efektownym finałem całego projektu. Tematami przewodnimi były już między innymi: „Dziś zwierzęta w mieście”, „Planty Krakowskie”, „Historyczne ogrody Krakowa”... W tym roku cykl edukacyjny zatytułowany jest „Frontem do Wisły” i ma lepiej zapoznać uczestników z rzeką, która – według piosenki – ukochała sobie właśnie Kraków.

Istnieje również propozycja dla samych nauczycieli, którzy – aby poszerzyć swoją wiedzę, bądź rozbudzić pedagogiczną wyobraźnię – mogą wybrać się na jedną z organizowanych co miesiąc krótkich wycieczek z cyklu Ekoszlaki Krakowa. Prowadzą one do przeróżnych, wybranych przez pracowników Ośrodka Kultury miejsc, ciekawych przyrodniczo lub z punktu widzenia ochrony środowiska – głównie do przedsięwzięć, w których można zapoznać się z wykorzystywanymi technologiami i posłuchać komentarza fachowców.

Z drugiej strony do nauczycieli skierowane są konkursy, m.in. na opracowanie ścieżek edukacyjnych po parkach Krakowa. Mogą oni również do zgłoszeń uczestnictwa w projektach załączać własne propozycje i komentarze dotyczące wszystkich kwestii: od samej formuły do spraw technicznych i organizacyjnych. Możliwości te mają zachęcać do współdziałania i włączania się w nurt działalności ekologicznej z własnymi inicjatywami, których pojawienie się jest właściwym celem animacji.

Do mieszkańców

W projekcie „Miasto-ogród” estetyka spotyka się z troską o rośliny. Ukazuje on wartość pojedynczych kawałków zieleni, wyłuskanych z miejskiego labiryntu. Opiera się przy tym na formule konkursu, którego jury krąży i myszkuje po zurbanizowanej przestrzeni, odkrywając coraz to nowe oazy, zgłoszone przez działaczy osiedlowych, przedstawicieli spółdzielni, administratorów bloków, właścicieli kamienic, bądź mieszkańców. Wyodrębniono dwie kategorie zgłoszeń: sąsiedzkie ogródki oraz pnącza na elewacjach. Jedne i

drugie upiększają zabudowę, oswajając ją dla ludzi i dodając miastu przytulności, co z kolei ma niebagatelny wpływ na utożsamienie się ze wspólnym miejscem. Częściowo jest to więc również projekt społeczny.

Każdy skrawek zieleni ma szansę na wygraną w corocznym przeglądzie, a przynajmniej na znalezienie swojego miejsca na wystawie fotograficznej. Hobbyści i uzdolnieni amatorzy ogrodnictwa mogą następnie spotkać się, porozmawiać, wymienić spostrzeżenia w nagrodzonym ogrodzie na „spotkaniu ogrodników” połączonym z wręczeniem nagród.

W odkrywaniu ogrodów-dzieł sztuki architektury zieleni można uczestniczyć dzięki cyklowi wycieczek „Poznajemy ogrody”. Te pałacowe, przyklasztorne, botaniczne, w okolicach Krakowa oraz w innych miejscach kraju, do których udaje się dotrzeć autokarem, a także te zagraniczne i z przeszłości, które przybliżają ilustrowane wykłady znawców ogrodnictwa.

Jeszcze innym pomysłem Animatorów na wydobywanie miejskiej przyrody ze zwyczajowego niezauważenia, jest projekt pt. „Re Kreacja”. Pierwsza z tej serii impreza pod gołym niebem, „Na Łąkach”, zazieleniła osiedlową szarość Nowej Huty. Organizowana wspólnie z mieszkańcami pobliskich bloków, odbyła się 16 – 17.8.2006 na „łączce” przylegającej do Łąk Nowohuckich. W jej trakcie można było wziąć udział w całym wyborze warsztatów – botanicznych, ornitologicznych, plastycznych, rzeźbiarskich... Równocześnie prezentowane były na planszach dwie wystawy: zdjęć licznych ptaków, które można spotkać w trawiastej, nadwiślańskiej okolicy oraz map, planów i zdjęć Łąk Nowohuckich. Pracownia jest bowiem szczególnie zaangażowana w sprawy tego terenu.

Do miasta

To właśnie staraniom Pracowni zawdzięczamy uznanie przez władze miasta Łąk Nowohuckich za użytek ekologiczny. Już od 1997 r., wspólnie z Partnerstwem dla Środowiska i z Forum dla Nowej Huty, Pracownia zbierała ekspertyzy i inne potrzebne dokumenty w celu ubiegania się o objęcie ich ochroną prawną. Wskutek tego wniosku przeprowadzono szczegółowe badania naukowe i prace inwentaryzacyjne terenu. Rozpoczęła się publiczna debata na temat jego zagospodarowania – zajęcia terenowe zapoznające okolicznych mieszkańców, w tym nauczycieli szkolnych, z walorami Łąk i możliwościami ich wykorzystania, były ważnym czynnikiem kształtującym opinie na ten temat. Za sukces można uznać, że 7.5.2003, uchwałą Rady Miasta Krakowa, nadano im status użytku ekologicznego [nr XV/100/03 art. 34 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 (Dz. U. z 2001 nr 99 poz. 1097)].

Był to początek Łąk Nowohuckich jako przyrodniczej enklawy na użytek mieszkańców. Aby zapewniały one stęsknionym kontakt z naturą, nie wystarczy, wbrew pozorom, pozostawić tej okolicy dziką. Przeciwnie, wiąże się to z ogromem zadań: wyznaczeniem ścieżek edukacyjnych, zaopatrzeniem ich w tablice informacyjne, wieże obserwacyjne i trasy spa-

cerowe na podmokłych terenach, przeprowadzeniem trasy biegówkowej, trasy rowerowej połączonej z międzynarodowym Szlakiem Bursztynowym, a wreszcie – co najistotniejsze – z ochroną wszystkiego, co sprawia, że Łąki są warte odwiedzenia. Takimi cennymi walorami tego nadwiślańskiego rezerwatu są zróżnicowane zbiorowiska roślinne (bogactwo kwiatów większe niż na jakichkolwiek okolicznych terenach) oraz gniazdowiska i żerowiska wielu gatunków ptaków, dla dużej części których jest to stały przystanek i miejsce wytchnienia w corocznej wędrówce wzdłuż rzeki. Wyzwania pogodzenia wszystkich tych konieczności i stworzenia spójnego planu zagospodarowania dla użytku ekologicznego podjął się doktor Kazimierz Walasz z Instytutu Zoologii UJ. Plan jest powoli realizowany przez opiekuna Łąk – Fundację „Miejski Park i Ogród Zoologiczny”, brakuje jednak kompetentnej instytucji, która podjęłaby się systematycznego realizowania głównego celu: edukacji ekologicznej na tym terenie. Tymczasowo zajmuje się tym Pracownia, organizując wycieczki z przewodnikiem dla żądnych wiedzy grupek młodzieży szkolnej.

Animatorzy z Ośrodka Kultury pojmują swoją rolę jako inspiratorów, których akcje będą przejmowane i kontynuowane przez samych zainteresowanych. W szkołach starają się wyłonić samodzielnych organizatorów działalności proekologicznej. Liczą, że zachęceni mieszkańcy osiedli sami urządkują kolejne imprezy w plenerze. Zależy im także, aby troskę o dalszy rozwój użytku ekologicznego na Łąkach Nowohuckich przejęło powstające Stowarzyszenie Łąki Nowohuckie. Tworzone przez samych mieszkańców, miałyby stać się ich strażnikami: informować i edukować jak korzystać z terenu, aby – zachowując swoje walory przyrodnicze – mógł służyć społeczności do rekreacji i nauki. Pracownia natomiast mogłaby zająć się kolejnymi, nowymi, inspirującymi projektami na rzecz ekologii w mieście.

Dane kontaktowe:

- Pracownia Animacji Ekologicznej
Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida
os. Górali 5, 31-959 Kraków
tel./fax 012 644-27-65, 642-25-94
sekretariat@okn.edu.pl
www.okn.edu.pl/ekologia/ekol.htm
- Forum dla Nowej Huty
Biuro Lokalne Nowohuckie Centrum Informacji
os. Centrum B 9
31-928 Kraków
tel. 012 685-59-00
fax 012 685-59-00
forumnh@interia.pl
www.fnh.org.pl
- Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
ul. Bracka 6/6, 31-005 Kraków
tel. 012 422 50 88, 430 24 65
fax 012 429 47 25
biuro@epce.org.pl
www.epce.org.pl